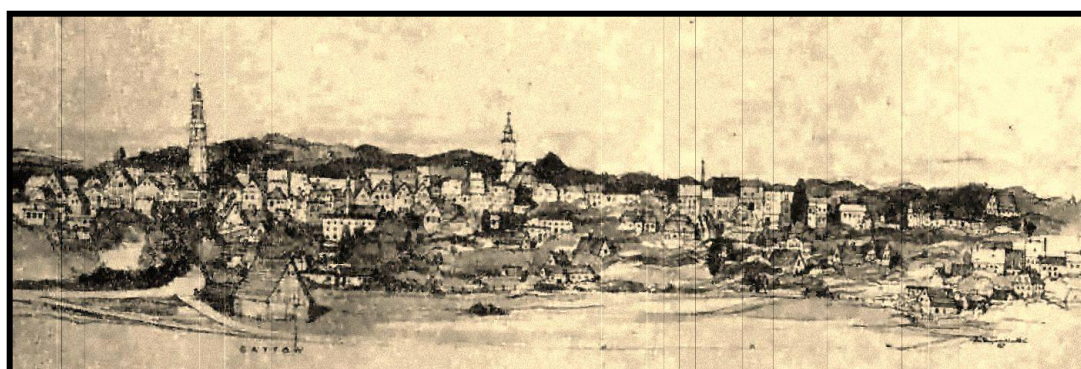

**Załącznik nr 1 do Uchwały Nr XXVIII/207/09
Rady Miejskiej Gminy Gryfów Śląski
z dnia 22 kwietnia 2009r.**

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA I GMINY GRFÓW ŚLĄSKI
Na lata 2009-2013**

Autorzy opracowania:

**Danuta Adamiszyn
Edyta Wilczacka**

Gryfów Śląski, marzec 2009r.

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

Zawartość

1. Wstęp	3
1.1. Gminny program opieki nad zabytkami, a akty prawa miejscowego	6
1.2. Określono również Kierunki rozwoju środowiska kulturowego:	7
1.3. Uregulowania formalno-prawne	8
1.3.1 Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:	11
1.3.2 Opis form i sposobów ochrony zabytków	12
2. Założenia wynikające z krajowego i wojewódzkiego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	14
2.1 Cele działań krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	14
2.2 Zakres uwarunkowań ochrony i opieki nad zabytkami	14
2.3 Zakres działań o charakterze systemowym:	15
3. Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego” na lata 2004-2020.	17
3.1. Cele cząstkowe programu to:	17
3.2. Cele programu realizowane będą w ramach 2 priorytetów i 5 działań.	18
4. „Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku” i „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego” a wojewódzki „Program Opieki nad Zabytkami”.	18
5. Ochrona zabytków miasta i gminy Gryfów Śląski- stan prawny	19
6. Rejestr zabytków nieruchomych	20
7. Rejestr zabytków ruchomych	25
8. Rejestr zabytków archeologicznych	28
9. Gminna ewidencja zabytków	28
10. Charakterystyka zasobów kulturowych miasta i gminy	33
11. Ocena szans i zagrożeń dla środowiska kulturowego miasta i gminy Gryfów Śląski	45
12. Założenie programowe	46
13. Działania związane z opieką nad zabytkami oraz ochroną krajobrazu kulturowego miasta ..	47
14. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków	48

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI NA LATA 2009-2013

1. Wstęp

Dziedzictwo kulturowe, to dorobek materialny i duchowy poprzednich pokoleń, to również dorobek naszych czasów. Najczęściej utożsamiamy dziedzictwo kulturowe z archeologią, architekturą i sztuką. Również dawne formy gospodarowania (np. sposoby uprawy roli, sposoby produkcji różnych wyrobów charakterystycznych dla danego regionu) oraz wiele innych przejawów życia i rozwoju społeczności, stanowią elementy naszej kultury.

Pamiętać zatem musimy o bogactwie nieodnawialnych źródeł informacji o życiu i działalności naszych przodków oraz o potrzebie zachowania tych źródeł dla przyszłych pokoleń, między innymi poprzez rewaloryzację, która jest sumą działań zmierzających do przywrócenia zespołom i obszarom zabytkowym dawnych wartości przestrzennych i kulturowych i przez podniesienie walorów użytkowych przystosowanie ich do współczesnej funkcji. Rewaloryzacja jest więc kompleksową modernizacją, przeprowadzoną przy zastawianiu metod konserwatorskich, których zróżnicowanie zależy od charakteru struktury przestrzennej i jej wartości kulturowych.¹ Mając na uwadze powyższe działania rewaloryzacja jako element odnowy zespołów historycznych musi przebiegać inaczej niż tam, gdzie nie ma cennego dziedzictwa kulturowego.

Świadomość potrzeby ochrony zabytków i utrzymania ich w należyтым stanie technicznym jest coraz powszechniejsza wśród mieszkańców naszego miasta. Dbanie o należyty stan i atrakcyjny wygląd naszych zabytków jest naszym obywatelskim obowiązkiem. Rewitalizacja poszczególnych obiektów jak również całych zespołów zabudowy jest szansą na ich uratowanie.

Stworzenie programu opieki nad zabytkami jest koniecznością przewidzianą ustawą oraz potrzebą społeczną. Jest również ważnym czynnikiem w upowszechnianiu wiedzy i pomaganiu właścicielom zabytków w dbaniu o ich dobrą kondycję. Miasto nigdy nie będzie atrakcyjne dla turysty, jeżeli jego zabytki będą zaniedbane, niewłaściwie promowane czy eksponowane. To urok zadbanych zabytków, ulicznych

¹ Kalinowski W., Zabytki urbanistyki i architektury w Polsce Miasta historyczne, Arkady, Warszawa 1986. s.65

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI NA LATA 2009-2013

zaułków, placyków i parków tworzy niepowtarzalny charakter danego miejsca do którego z chęcią powraca turysta.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy i Miasta Gryfów Śląski na lata 2009-2014 jest dokumentem o charakterze uzupełniającym w stosunku do innych aktów planowania w gminie (Planu zagospodarowania przestrzennego miasta Gryfów Śląski, Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy miasta Gryfów Śląski), nie stanowi aktu prawa miejscowego, lecz jest dokumentem polityki administracyjnej w zakresie podejmowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

Program opieki nad zabytkami stanowi podwalinę współpracy między samorządem gminy, właścicielami zabytków i Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Współpraca ta rozwijana w kolejnych latach powinna przynieść lokalnej społeczności i nie tylko, wymierne korzyści – zachowanie naszego dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń.

Podstawa prawna

Obowiązek opieki nad zabytkami nakładają na samorzady dwie ustawy:

- ***Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami***
(Dz. U. nr 162, poz. 1568 z 2003 r.).
- ***Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym***
(Dz. U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591, z późniejszymi zmianami)

Art. 7, ust. 1, pkt 9 *Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591, z późniejszymi zmianami) określa zadania własne gminy, w tym również zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty. W szczególności zadania własne obejmują sprawy m.in. ładu przestrzennego, kultury, oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Podstawę prawną sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami stanowi *Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. nr 162, poz. 1568 z 2003 r.). Ustawa wprowadza obowiązek sporządzania przez

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI NA LATA 2009-2013

samorządy zarówno wojewódzkie, powiatowe oraz gminne programu opieki nad zabytkami. Zgodnie z artykułem 87. cytowanej *Ustawy* burmistrz gminy i miasta sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami. Gminny program opieki nad zabytkami podlega uchwaleniu przez radę miejską, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Z realizacji programu burmistrz gminy i miasta sporządza, co dwa lata, sprawozdanie, które przedstawia się radzie miejskiej.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa zasadnicze cele programów opieki nad zabytkami:

- ❖ łączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- ❖ uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- ❖ zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- ❖ wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- ❖ podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- ❖ określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- ❖ podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI NA LATA 2009-2013

1.1. Gminny program opieki nad zabytkami, a akty prawa miejscowego

Program opieki nad zabytkami zgodny jest z dokumentami gminnymi o charakterze strategicznym:

- ❖ *Strategią Zrównoważonego Rozwoju Gminy i Miasta Gryfów Śląski* (przyjętą Uchwałą Rady Miejskiej Gminy Gryfów Śląski Nr XI/85/99 z dnia 16 grudnia 1999 r.)
- ❖ *Programem Rozwoju Lokalnego Gminy i Miasta Gryfów Śląski* (przyjętym Uchwałą Rady Miejskiej Gminy Gryfów Śląski Nr XLVIII/169/05 z dnia 19 kwietnia 2005 r.)
- ❖ *Wieloletnim Planem Inwestycyjnym* (przyjętym Uchwałą Rady Miejskiej Gminy Gryfów Śląski Nr XXV/163/08/169/05 z dnia 03 grudnia 2008 r.)

oraz dokumentami wyznaczającymi kierunki polityki przestrzennej miasta, jakimi są:

- ❖ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Gryfów Śląski* (przyjęte uchwałą Rady Miejskiej Gminy Gryfów Śląski z dnia 24 lutego 2000 r. Nr XIII/105/2000).
- ❖ miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

W *Programem Rozwoju Lokalnego Gminy i Miasta Gryfów Śląski* przy pomocy analizy SWOT określono mocne strony, potencjał rozwojowy i zidentyfikowano ewentualne zagrożenia.

Główne czynniki rozwojowe (mocne strony)

- korzystne położenie geograficzne i atrakcyjne walory t. turystyczne
- poprawiający się stan środowiska
- oferta inwestycyjna
- dobra infrastruktura techniczna

Główne bariery rozwojowe (słabe strony)

- niewykorzystany potencjał położenia
- zaniedbane zabytki kultury i pomniki przyrody
- słaba kondycja ważnych pracodawców

Dla rozwoju miasta i gminy Gryfów Śląski zostały określone cztery cele strategiczne:

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI NA LATA 2009-2013

cel I – wspieranie przedsiębiorczości

cel II – poprawa warunków życia mieszkańców gminy i miasta Gryfów Śląski

cel III – ochrona środowiska przyrodniczego i kształtowania ładu przestrzennego

cel IV – pielęgnacja kultury i dziedzictwa historycznego oraz rozwój sportu i rekreacji

Realizacja zadań zgodnie z tak sformułowanymi celami strategicznymi pozwoli na przyspieszenie rozwoju miasta i gminy.

W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Gryfów Śląski został określony cel główny rozwoju przestrzennego oraz społeczno-gospodarczego miasta i gminy Gryfów Śląski - jest to dążenie do uzyskania takiej jej struktury, która w zrównoważony i harmonijny sposób pozwoli na wykorzystanie jej zasobów dla poprawy warunków życia mieszkańców, przy zachowaniu i rewaloryzacji najcenniejszych elementów środowiska przyrodniczego i kulturowego poprzez wykorzystanie swoich walorów.

1.2. Określono również Kierunki rozwoju środowiska kulturowego:

- ❖ Należy rozszerzyć ochronę zabytków poprzez wpis do rejestru kolejnych zidentyfikowanych obiektów – wykazu stanowiącego aneks do studium,
- ❖ należy kontynuować prace nad pełnym rozpoznaniem zasobów kulturowych miasta i gminy i systematycznie uzupełniać ewidencję WKZ,
- ❖ dla szczególnie wartościowych obszarów narażonych na znaczny ruch inwestycyjny postuluje się opracowywanie planów miejscowych jako narzędzia dla prowadzenia właściwej, zgodnej z uwarunkowaniami historyczno-kulturowymi gospodarki przestrzennej. Plany winny określać także granice stref ochrony konserwatorskiej i wynikające z nich rygory. Proponowane przebiegi granic tych stref określa rysunek studium,
- ❖ należy objąć ochroną najcenniejsze wglądy widokowe i w planach miejscowych określić warunki inwestowania (w tym zakazy zabudowy) na obszarach warunkujących zachowanie tych walorów,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI NA LATA 2009-2013

- ❖ należy promować dobre wzorce w renowacji zabytków i tworzyć zachęty dla kultywowania lokalnej tradycji w budownictwie (poprzez wsparcie materialne, konkursy, akcje promujące inwestorów i wykonawców itp.),
należy promować wartości kulturowe i historyczne obszaru, stanowią one bowiem jeden z najcenniejszych elementów zagospodarowania, decydujących m.in. o rozwoju funkcji skierowanych na odbiorców z zewnątrz (w tym przede wszystkim funkcji turystycznej).

1.3. Uregulowania formalno-prawne

Podstawą prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce jest *Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. nr 162, poz. 1568 z 2003 r., regulująca w sposób całościowy pojęcia zabytku, ochrony i opieki nad zabytkami, form ochrony, kompetencje organów ochrony zabytków, w tym administracji rządowej i samorządowej, formy finansowania opieki nad zabytkami, ich ewidencjonowania etc.

Obowiązująca *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* wprowadziła pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami:

❖ **Ochrona zabytków** polega na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie, zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków, udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków, przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę, kontrole stanu zachowania i przeznaczenia zabytków, uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

❖ **Opieka nad zabytkiem** w rozumieniu ustawy sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega na zapewnieniu warunków naukowego badania i dokumentowania zabytku; prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwale zachowanie

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

jego wartości; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury.

Zgodnie z art. 6. *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* przez zabytek rozumiana jest nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

❖ za **zabytki nieruchome** uznaje się krajobraz kulturowy, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych osobistości bądź instytucji.

❖ za **zabytki ruchome** uznaje się dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty oraz pamiątki historyczne, wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne oraz przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

❖ **zabytkami archeologicznymi** są pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ustawowej ochronie podlegają również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Art. 7 *Ustawy* reguluje następujące formy ochrony zabytków:

❖ **wpis do rejestru zabytków**, który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków;

Zgodnie z art. 9. *Ustawy* do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku.

Zgodnie z art. 10. *Ustawy* do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.

Sposób prowadzenia rejestru oraz ewidencji zabytków określa *Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 14 maja 2004 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. Dz. U. nr 124, poz. 1305.*

❖ **uznanie za pomnik historii** zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego;

❖ **utworzenie parku kulturowego** w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej; park kulturowy może utworzyć na podstawie uchwały rada gminy po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków;

❖ **ustalenia ochrony** w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, dotyczące w szczególności zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia; innych zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych; w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się również, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI NA LATA 2009-2013

planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami definiuje pojęcie zabytku ponadto wprowadza pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami.

W myśl ustawy ochronie i opiece podlegają (bez względu na stan zachowania):

1.3.1 Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- ❖ .zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie,
- ❖ .zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- ❖ .udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
- ❖ .przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
- ❖ .kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,
- ❖ .uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.
- ❖ **Opieka nad zabytkiem (art. 5 ustawy) sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:**
 - ❖ . naukowego badania i dokumentowania zabytku,
 - ❖ . prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
 - ❖ . zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
 - ❖ . korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
 - ❖ . popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

1.3.2 Opis form i sposobów ochrony zabytków

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z dnia 17 września 2003 r., art. 7) **formami ochrony zabytków są:**

- ❖ wpis do rejestru zabytków,
- ❖ uznanie za pomnik historii,
- ❖ utworzenie parku kulturowego,
- ❖ ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Dla zabytków znajdujących się na terenie województwa Wojewódzki Konserwator Zabytków prowadzi **rejestr zabytków**. Wpisu do rejestru dokonuje się na mocy decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wydanej z urzędu, bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Podobnie zabytki ruchome mogą być wpisywane do Rejestru Zabytków Ruchomych prowadzonego przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Sprawy te reguluje w/w ustawa oraz Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 14.05.2004 r w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. z 2004 r., Nr 124, poz. 1305).

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze rozporządzenia, może **uznać za pomnik historii** zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury, określając jego granice. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może złożyć wniosek, o którym mowa, po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków. Rada gminy, po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć **park kulturowy** w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

tradycji budowlanej i osadniczej. Uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia. Wójt (burmistrz, prezydent miasta), w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy.

Kolejną formą ochrony obiektów i obszarów zabytkowych są **ustalenia w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego**, którego projekt uzgadniany jest z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Jednakże zgodnie z Ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2003r., Nr 80, poz.717) większość planów miejscowych utraciła w 2004 r. moc prawną. Drugim po miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dokumentem planistycznym w gminie jest studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, które wykonuje się obligatoryjnie dla całej gminy, ale nie jest ono powszechnie obowiązującym przepisem gminnym (art. 6 ust. 7), a jedynie wewnętrznym zobowiązaniem władz gminy, czyli tzw. aktem kierownictwa wewnętrznego. W myśl przepisów ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym głównym zadaniem studium jest określenie polityki przestrzennej gminy (art. 6 ust. 1) z uwzględnieniem, między innymi uwarunkowań wynikających z przepisów szczegółowych dotyczących występowania obiektów i terenów chronionych. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:

1. zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
2. innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
3. parków kulturowych.

Na podstawie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami każda gmina zobowiązana jest do prowadzenia Gminnej Ewidencji Zabytków, która stanowi podstawę do sporządzenia Programu Opieki nad Zabytkami. Ewidencja ta jest prowadzona w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy, objętych Wojewódzką Ewidencją Zabytków. (Art. 21 i 22, Dz.U.

z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.).

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI NA LATA 2009-2013

2. Założenia wynikające z krajowego i wojewódzkiego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Program krajowy określi cele i kierunki działań oraz zadania, które powinny być podjęte w szczególności przez organy i jednostki administracji publicznej w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Celem programu krajowego jest wzmocnienie ochrony i opieki nad tą istotną, materialną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków w Polsce. W założeniach program ma również uporządkowanie działań w sferze ochrony poprzez wskazanie siedmiu podstawowych zasad konserwatorskich:

- ❖ Zasady *primum non nocere*,
- ❖ Zasady maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych),
- ❖ Zasady minimalnej niezbędnej ingerencji (powstrzymywania się od działań niekoniecznych),
- ❖ Zasady, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to), co na oryginał działa niszcząco,
- ❖ Zasady czytelności i odróżnialności ingerencji,
- ❖ Zasady odwracalności metod i materiałów,
- ❖ Zasady wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

Wymienione zasady dotyczą postępowania konserwatorów - pracowników urzędów, restauratorów dzieł sztuki, architektów, urbanistów, budowlanych, archeologów, właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych.

2.1 Cele działań krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

2.2 Zakres uwarunkowań ochrony i opieki nad zabytkami

- ❖ Pełna ocena stanu krajowego zasobu zabytków nieruchomych. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
- ❖ Pełna ocena stanu krajowego zasobu zabytków ruchomych. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI NA LATA 2009-2013

- ❖ Pełna ocena stanu krajowego zasobu dziedzictwa archeologicznego. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń oraz wyznaczenie stref o szczególnym zagrożeniu dla zabytków archeologicznych.
- ❖ Objęcie skuteczną i zorganizowaną ochroną przynajmniej najcenniejszych zabytków techniki.
- ❖ Pełna ocena stanu krajowego zasobu pomników historii i obiektów wpisanych na listę światowego dziedzictwa. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
- ❖ Ocena stanu służb i możliwości wypełniania całokształtu zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami.
- ❖ Ocena stanu i stopnia objęcia opieką zabytków w poszczególnych kategoriach. Doskonalenie i rozwijanie oraz podnoszenie efektywności i skuteczności instytucjonalnej i społecznej ochrony i opieki nad zabytkami.
- ❖ Udoskonalenie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych w zakresie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym i zabytkami.

2.3 Zakres działań o charakterze systemowym:

- ❖ Powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną, ochrony przyrody, architektoniczną i przestrzenną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa. Realizacja powszechnych tendencji europejskich i światowych do rozszerzania pola ochrony na całe dziedzictwo kulturowe obejmujące i dobra kultury i natury (World Cultural Heritage).
- ❖ Przygotowanie strategii ochrony dziedzictwa kulturowego wytyczającej główne założenia koncepcji ochrony w Polsce. Wprowadzenie jej do polityk sektorowych we wszystkich dziedzinach i na wszystkich poziomach zarządzania i gospodarowania.

Zakres systemu finansowania:

- ❖ Stworzenie sprawnego systemu finansowania ochrony i opieki konserwatorskiej

Zakres dokumentowania, monitorowania i standaryzacji metod działania:

- ❖ Tworzenie systemu i stale aktualizowanych, elektronicznych baz informacji o zasobach i stanie zabytków w Polsce i ich dokumentacji. Stworzenie warunków do realizacji ustawowego obowiązku dokumentowania wszystkich prac, przy wszystkich grupach i typach obiektów zabytkowych.

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

- ❖ Gromadzenie stale aktualizowanej wiedzy o stanie zachowania, postępach i wynikach prac konserwatorskich i restauratorskich, zagrożeniach, prawidłowości zarządzania i bezpieczeństwie użytkowania obiektów zabytkowych oraz o innych formach ochrony dziedzictwa.
- ❖ Wypracowanie i wprowadzenie szczegółowych zasad ochrony dziedzictwa w planach zagospodarowania przestrzennego. Wypracowanie standardów zagospodarowania i estetyki zabytkowych przestrzeni publicznych.

Zakres kształcenia i edukacji:

- ❖ Utrzymanie i doskonalenie dotychczas wypracowanego systemu kształcenia w dziedzinie konserwacji i ochrony. Zorganizowanie systemu podnoszenia kwalifikacji w każdej grupie zawodowej pracującej na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.
- ❖ Kształcenie społeczeństwa w duchu poszanowania dla autentyzmu oraz wartości materialnych i niematerialnych wspólnego, wielokulturowego dziedzictwa. Budowanie klimatu społecznego zrozumienia i akceptacji dla idei ochrony i dawności zabytków odczytywanych jako źródło tożsamości, wiedzy i dumy z przeszłości, tradycji, wiedzy o sposobie życia i pracy przodków.
- ❖ Upowszechnianie wśród właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych znajomości zasad konserwatorskich, zasad etyki i profilaktyki konserwatorskiej. Tworzenie mechanizmów ekonomicznych sprzyjających prawidłowemu traktowaniu obiektów zabytkowych.

Zakres współpracy międzynarodowej:

- ❖ Wzmocnienie obecności Polski w światowym i europejskim środowisku działającym na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i promocja polskich osiągnięć w tej dziedzinie.
- ❖ Oparcie działań na pojęciu wspólnego dziedzictwa kultury ludzkości. Troska o ochronę polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI NA LATA 2009-2013

3. Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego” na lata 2004-2020.

Ogólne wytyczne do konstruowania programu wojewódzkiego zawiera przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r. *Narodowa Strategia Kultury na lata 2004-2013* (w 2005 r. Ministerstwo Kultury przygotowało *Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020*), będąca rządowym dokumentem tworzącym ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowocześnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, a także dla wspólnoty Polski z Unią Europejską. Strategia została stworzona centralnie dla obszaru całej Polski. Określa spójne działania horyzontalne, realizowane w regionach. Stąd celem strategicznym jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce, a celami częściowymi są m.in. zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków, wzrost efektywności zarządzania sferą kultury itd. Jednym z instrumentów za pomocą których realizowane są wspomniane cele *Strategii* jest *Narodowy Program Kultury **Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego** na lata 2004-2020*, który za cel strategiczny przyjął intensyfikację i upowszechnianie dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksową poprawę stanu zabytków nieruchomych.

3.1. Cele częściowe programu to:

- ❖ poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w sferze dokumentacji i ochrony zabytków,
- ❖ kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne,
- ❖ zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
- ❖ promocja polskiego dziedzictwa kulturowego w Polsce i za granicą, w szczególności za pomocą narzędzi społeczeństwa informacyjnego,
- ❖ rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego,
- ❖ tworzenie warunków dla rozwoju i ochrony dziedzictwa kultury ludowej,
- ❖ zabezpieczenie zabytków przed nielegalnym wywozem za granicę.

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

3.2. Cele programu realizowane będą w ramach 2 priorytetów i 5 działań.

Priorytet I Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe.

Działanie 1.1. Wzmocnienie ośrodków dokumentacji zabytków oraz budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno-finansowych w sferze ochrony zabytków.

Działanie 1.2. Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne.

Działanie 1.3. Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości przez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych.

Priorytet II Edukacja i administracja na rzecz dziedzictwa kulturowego.

Działanie 2.1. Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego.

Działanie 2.2. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wywozem i przewozem przez granice.

**4. „Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku” i „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego”
a wojewódzki „Program Opieki nad Zabytkami”.**

Przyjęta przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego Uchwałą nr XLVIII/649/2005 z dnia 30.11.2005 roku „Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku” określa główne cele rozwoju województwa i działania samorządu wojewódzkiego zmierzające do wspierania społeczno-gospodarczego rozwoju regionu, wzmocnienia jego konkurencyjności, wzrostu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Jako mocne strony regionu wskazano bezpośrednio lub pośrednio związane z ochroną zabytków:

Wartości kulturowe o znaczeniu europejskim (zabytki, zespoły pałacowo klasztorne).

Liczne zasoby zabytkowe oraz pamiątki historyczne, jak: obiekty architektury i budownictwa, muzea i skanseny, stanowiska archeologiczne, miejsca pielgrzymkowe, obiekty martyrologii, imprezy kulturalne i turystyczne.

Występowanie najwyższej klasy miejskich zespołów zabytkowych oraz zabytków pocysterskich o znaczeniu międzynarodowym, atrakcyjnych dla turystów zagranicznych.

Relatywnie gęstą sieć miast o interesującej historycznie zabudowie, które stanowić mogą dobrą bazę małych regionalnych centrów rozwoju.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI NA LATA 2009-2013

Górskie i podgórskie miejscowości turystycznie z XIX-wiecznymi tradycjami letniskowymi i charakterystyczną stylową zabudową sanatoryjno-pensjonatową.

Jako słabe strony regionu wskazano bezpośrednio lub pośrednio związane z ochroną zabytków:

Zły stan techniczny wielu zabytków, głównie rezydencjonalnych, obniżających ich atrakcyjność turystyczną jako walorów krajoznawczych.

Brak ładu przestrzennego w zagospodarowania miejscowości, obszarów i tras komunikacyjnych oraz niski poziom estetyki otoczenia na terenach mieszkaniowych.

Brak tras systemowych np. zwiedzania obiektów architektury przemysłowej, drewnianej architektury przysłupowej.

Powszechny brak informacji turystycznej, głównie oznakowania tras, kierunków i obiektów do zwiedzania w dużych i średnich miastach.

W zakresie poprawy ładu przestrzennego, harmonijności struktur przestrzennych „Strategia Rozwoju Województwa do 2020 roku” dzieli się na trzy sfery: gospodarczą, przestrzenną i społeczną. Opieka i ochrona dziedzictwa kulturowego została uwzględniona w sferze przestrzennej i społecznej.

„Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego”, określa cele strategiczne rozwoju przestrzennego województwa oraz cele, zasady realizacji i kierunki polityki przestrzennej dla podstawowych systemów zagospodarowania województwa, współpracy międzynarodowej oraz ustala priorytety polityki przestrzennej województwa i kierunki polityki przestrzennej dla obszarów problemowych.

5. Ochrona zabytków miasta i gminy Gryfów Śląski- stan prawny

Ze względu na wartości kulturowe ochroną prawną na terenie miasta i gminy Gryfów Śląski objęte są:

- zabytkowe budowle,
- zabytkowe założenia parkowe,
- zabytkowe cmentarze.

Ochrona ich realizowana poprzez wpis do rejestru zabytków oraz spisu konserwatorskiego i wynikające z tego zobowiązania prawne.

Ponadto ochrona wartości kulturowych odbywa się w drodze ustanawiania stref ochrony konserwatorskiej:

- stref „A” – ścisłej ochrony konserwatorskiej,

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

- stref „B” – ochrony podstawowych wartości kulturowych,
- stref „K” – ochrony krajobrazowych wartości kulturowych i szczególnie wartościowych wglądów widokowych.

Ochrona archeologiczna obszaru polega na wskazaniu lokalizacji stanowisk archeologicznych (wraz z ewentualnymi strefami ochrony archeologicznej - „W”) i stosownym uzgadnianiu ew. działań inwestycyjnych w tych rejonach.

6. Rejestr zabytków nieruchomych

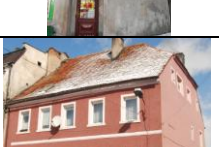
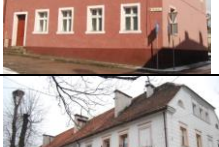
- ❖ Do księgi zabytków nieruchomych województwa dolnośląskiego wpisanych jest 50 obiektów i zespołów obiektów, z tego na terenie miasta 35 i na terenie sołectw 15.
- ❖ Również obszar starego miasta w Gryfowie Śląskim objęty jest ochroną konserwatorską przez wpis do księgi zabytków woj. dolnośląskiego.
- ❖ Wśród obiektów wpisanych do księgi zabytków nieruchomych woj. dolnośląskiego przeważają budynki o funkcji mieszkalnej, obiekty sakralne oraz użyteczności publicznej.

Aktualnie na terenie miasta i gminy Gryfów Śląski *w księdze zabytków nieruchomych województwa dolnośląskiego znajdują się następujące obiekty:*

Lp.	miejsowość		obiekt	nr rejestru	data wpisu
1.	Gryfów Śląski		Stare Miasto	381	25.11.1956
2.	Gryfów Śląski		ratusz	A/832/1122	12.09.1964
3.	Gryfów Śląski		kościół parafialny p.w. Św. Jadwigi	A/827/65	25.11.1949

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

4.	Gryfów Śląski		kocioł cmentarny p.w. Św. Wawrzyńca	A/828/1521	31.01.1066
5.	Gryfów Śląski		cmentarz parafialny przy kościele cmentarnym	A/824/685/J	06.07.1981
6.	Gryfów Śląski		cmentarz komunalny, dawnej ewangelicki	A/823/686/J	06.07.1981
7.	Gryfów Śląski		mury obronne (pozostałości obwarowań miejskich)	A/825/1539	07.02.1966
8.	Gryfów Śląski		budynek mieszkalny przy ul. Bankowej 6	A/851/1130	12.09.1964
9.	Gryfów Śląski		zespół budynków mieszkalnych przy ul. Felczerskiej 1a (dawny nr 1), 2,3,4,5,(dawny 5/6), 7 (dawny nr 8)	A/898/2089	20.08.1973
10.	Gryfów Śląski		zespół budynków mieszkalnych przy ul. Felczerskiej 6 (dawny nr 7), 12, 13	A/826/2093	24.10.1973
11.	Gryfów Śląski		budynek Bractwa Strzeleckiego, ul. Jeleniogórska 7	A/831/854/J	20.12.1984
12.	Gryfów Śląski		szkoła, ob. budynek mieszkalny, Pl. Kościelny 8	A/848/1333/J	05.05.1998
13.	Gryfów Śląski		plebania, Pl. Kościelny 9	A/849/1334/J	05.05.1998

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

14.	Gryfów Śląski		budynek mieszkalny przy ul. Lubańskiej 9	A/830/1020	14.01.1964
15.	Gryfów Śląski		budynek mieszkalny przy ul. Lubańskiej 10	A/829/1181/J	16.11.1994
16.	Gryfów Śląski		budynki mieszkalne, Rynek 1, 2 i 3	A/833/1534	07.02.1966
17.	Gryfów Śląski		budynek mieszkalny, Rynek 4	A/834/1022	14.01.1964
18.	Gryfów Śląski		budynek mieszkalny, Rynek 5	A/835/855/J	20.12.1084
19.	Gryfów Śląski		budynek mieszkalny, Rynek 6	A/836/1125	12.09.1964
20.	Gryfów Śląski		budynek mieszkalny, Rynek 10	A/837/1126	12.09.1964
21.	Gryfów Śląski		budynek mieszkalny, Rynek 11	A/838/1535	07.02.1966
22.	Gryfów Śląski		budynek mieszkalny, Rynek 12	A/839/1023	14.01.1964

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

23.	Gryfów Śląski		budynek mieszkalny, Rynek 13	A/840/1127	12.09.1965
24.	Gryfów Śląski		budynek mieszkalny, Rynek 14	A/841/1006/J	12.09.1991
25.	Gryfów Śląski		budynek mieszkalny, Rynek 15	A/842/1007/J	12.09.1991
26.	Gryfów Śląski		budynek mieszkalny, Rynek 16	A/843/1008/J	12.09.1991
27.	Gryfów Śląski		budynek mieszkalny, Rynek 18	A/844/1009/J	12.09.1991
28.	Gryfów Śląski		budynki mieszkalne, Rynek 31 i 32	A/897/1537	07.02.1966
29.	Gryfów Śląski		budynek mieszkalny, Rynek 33	A/845/1128	12.09.1964
30.	Gryfów Śląski		budynek mieszkalny, Rynek 34	A/846/1129	12.09.1964
31.	Gryfów Śląski		budynek mieszkalny, Rynek 37	A/847/1538	07.02.1966

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

32.	Gryfów Śląski		budynek mieszkalny przy ul. Sanatoryjnej 10	A/850/1021	14.01.1964
33.	Gryfów Śląski		budynek mieszkalny przy ul. Wojska Polskiego 50	A/852/1067/J	12.02.1991
34.	Proszówka		zespół pałacowy w Proszówce	A/855/519/J	13.03.1978
35.	Proszówka		ruiny zamku „GRYF”	A/853/497	12.12.1958
36.	Proszówka		założenie parkowe i wzgórze zamkowe	A/854/968/J	08.04.1989
37.	Rząsiny		Pałac	A/856/486	20.02.1959
38.	Rząsiny		park przypałacowy	A/857/659/J	30.09.1980
39.	Rząsiny		kościół późnogotycki (ruiny)	A/858/930/J	14.03.1989
40.	Ubocze		kościół p.w. Nawiedzenia NMP	A/859/473	04.12.1958
41.	Ubocze		cmentarz przykościelny	A/860/1122/J	10.12.1992
42.	Ubocze		park przy pałacu nr 170	A/863/711/J	10.11.1981
43.	Ubocze		park podworski nr 264	A/864/786/J	11.05.1983
44.	Ubocze Dolne		dwór, nr 138	A/861/763/J	24.05.1982
45.	Ubocze Dolne		park przy dworze, nr 138	A/862/890/J	20.02.1987
46.	Ubocze-Kolonia		park, nr 66	A/865/712/J	10.11.1981
47.	Wieża		pastorówka, ob. budynek mieszkalny nr 65	A/866/1503	25.01.1966
48.	Wolbromów		pałac	A/868/616/J	26.02.1980
49.	Wolbromów		park przypałacowy	A/869/719/J	10.11.1989
50.	Wolbromów		cmentarz przykościelny	A/867/1106/J	19.05.1992

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

7. Rejestr zabytków ruchomych

Do księgi rejestru zabytków ruchomych województwa dolnośląskiego wpisanych jest 11 obiektów, jest to wyposażenie kościołów, rzeźbione epitafia na cmentarzu parafialnym, fontanna w Rynku i elementy budynków mieszkalnych.

Lp.	miejsowość	elementy objęte ochroną	nr rejestru
1.	Gryfów Śląski	fontanna na rynku	B/1403/468/JG
2.	Gryfów Śląski	wyposażenie, elementy architektoniczne, epitafia, rzeźby z kościoła parafialnego p.w. św. Jadwigi	B/1404/520/1-44/JG
3.	Gryfów Śląski	wyposażenie kościoła parafialnego p.w. św. Jadwigi	B/1405/542/1-32/JG
4.	Gryfów Śląski	ołtarz i ambona z kościoła cmentarnego p.w. św. Wawrzyńca	B/1406/543/1-2/JG
5.	Gryfów Śląski	rzeźbione epitafia znajdujące się na cmentarzu parafialnym przy ul. Lubańskiej	B/1407/469/1-34
6.	Gryfów Śląski	portale z XVIII w. w budynkach mieszkalnych przy ul. Lubańskiej	B/1408/513/1-5
7.	Gryfów Śląski	barokowe portale w budynkach mieszkalnych przy ul. Felczerskiej	B/1409/514/1-6
8.	Gryfów Śląski	portal i obramienia okien w budynku mieszkalnym przy ul. Garnacarskiej 1a	B/1410/515/JG
9.	Gryfów Śląski	portale, tablice erekcyjne, rzeźby i wazony w budynkach mieszkalnych w rynku	B/1411/517/1-10
10.	Gryfów Śląski	pożnobarokowe portale, rokokowa rzeźba i wazony z budynków mieszkalnych przy ul. Sanatoryjnej	B/1412/518/1-5
11.	Gryfów Śląski	portal i obramienia okna w budynku mieszkalnym ul. Bankowa 6 oraz portal w budynku przy ul. Bankowej 10	B/1413/519/1-3
12.	Rzęsiny	zabytkowe elementy wyposażenia kościoła parafialnego p.w. Matki Boskiej Ostrobramskiej w Rzęsinach - ołtarz główny – Tryptyk Czterech dziewic - szafa środkowa tryptyku Czterech Dziewic - lewe skrzydło tryptyku Czterech Dziewic - prawe skrzydło tryptyku Czterech dziewic - ołtarz boczny – Tryptyk św. Marii, św. Katarzyny i św. Barbary - szafa środkowa tryptyku św. Marii, św. Katarzyny i św. Barbary - lewe skrzydło tryptyku św. Marii, św. Katarzyny i św. Barbary - prawe skrzydło tryptyku św. Marii, św. Katarzyny i św. Barbary	1317/B/06/1-26 1317/B/06/1 1317/B/06/2 1317/B/06/3 1317/B/06/4 1317/B/06/5 1317/B/06/6 1317/B/06/7 1317/B/06/8

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

		- ołtarz boczny – Tryptyk św. Anny Samotrzcę - szafa środkowa tryptyku św. Anny Samotrzcę - lewe skrzydło tryptyku św. Anny Samotrzcę - prawe skrzydło tryptyku św. Anny Samotrzcę - ambona - obraz – Ostatnia Wieczerza - obraz – Wjazd do Jerozolimy - obraz – Pokłon Pasterza - obraz – Zmartwychwstanie - epitafium - obraz – Ukrzyżowanie i Zmartwychwstanie - obraz – Krucyfiks z klęczącą parą - chrzcielnica – renesans - chrzcielnica - klasycyzm - prospekt organowy wraz z instrumentem muzycznym - krucyfiks - krzyż ołtarzowy - zamek (drzwi wejściowe)	1317/B/06/9 1317/B/06/10 1317/B/06/11 1317/B/06/12 1317/B/06/13 1317/B/06/14 1317/B/06/15 1317/B/06/16 1317/B/06/17 1317/B/06/18 1317/B/06/19 1317/B/06/20 1317/B/06/21 1317/B/06/22 1317/B/06/23 1317/B/06/24 1317/B/06/25 1317/B/06/26
13.	Ubocze	zabytkowe elementy wyposażenia kościoła filialnego p.w. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny w Uboczu - Ołtarz główny - Obraz – Ukrzyżowanie - Obraz – Ostatnia Wieczerza - Rzeźba – Mojżesz - rzeźba – Zachariasz - rzeźba – Chrystus Zmartwychwstały - Rzeźba – Prorok - Ambona - Rzeźba – Maria z dzieciątkiem - Obraz – Święta Rodzina - Obraz – Święty Antoni - Kropielnica - Dzwon (renesans) - Dzwon (historyzm) - Epitafium C.Ch.A. Kullmanna - Epitafium Johanna Gotlieba Kullmanna - Epitafium Friedricha Gustawa Henachaneta - Epitafium	1360/B/06/1-18 1360/B/06/1 1360/B/06/2 1360/B/06/3 1360/B/06/4 1360/B/06/5 1360/B/06/6 1360/B/06/7 1360/B/06/8 1360/B/06/9 1360/B/06/10 1360/B/06/11 1360/B/06/12 1360/B/06/13 1360/B/06/14 1360/B/06/15 1360/B/06/16 1360/B/06/17 1360/B/06/18
14.	Gryfów Śląski Przedszkole miejskie przy ul.Młyńskiej	- Polichromowana dekoracja ścian klatki schodowej - Malowidło ściennie „Putta z banderolą” - Dekoracja sztukatorska stropu - Dekoracja sztukatorska stropu - Dekoracja sztukatorska stropu	B/1995/1 B/1995/2 B/1995/3 B/1995/4 B/1995/5

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

	- Dekoracja sztukatorska stropu	B/1995/6
	- Dekoracja sztukatorska stropu	B/1995/7
	- Dekoracja sztukatorska stropu	B/1995/8
	- Dekoracja sztukatorska stropu	B/1995/9
	- Dekoracja sztukatorska stropu	B/1995/10
	- Dekoracja sztukatorska stropu	B/1995/11
	-Wystrój stolarski – boazerie, obramienia drzwi, dekoracja snycerska stropu	B/1995/12
	- Stolarka drzwiowa	B/1995/13
	-Wystrój stolarski – boazerie, obramienia drzwi, szafka wbudowana w boazerię	B/1995/14
	- Wystrój stolarski – boazerie, obramienia drzwi	B/1995/15
	-Wystrój stolarski – obramienia drzwi, okiennice, dekoracja snycerska stropu	B/1995/16
	-Wystrój stolarski – boazerie, obramienia drzwi, dekoracja snycerska stropu	B/1995/17
	- Wystrój stolarski – boazerie, stolarka drzwiowa	B/1995/18
	- Dekoracja snycerska stropu	B/1995/19
	- Dekoracja snycerska stropu	B/1995/20
	- Piece kaflowe	B/1995/21
	- Osłony na grzejniki	B/1995/22
	- Balustrada schodów	B/1995/23
	- Balustrada tralkowa	B/1995/24
	- Parkiet	B/1995/25
	- Posadzka	B/1995/26
	- Lampion	B/1995/27
	- Świecznik	B/1995/28
	- Fontanna	B/1995/29
	- Kraty okienne	B/1995/30
	- Kraty bram wjazdowych i ogrodzenie	B/1995/31
	- Witraż	B/1995/32

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI NA LATA 2009-2013

8. Rejestr zabytków archeologicznych

Na terenie miasta i gminy zarejestrowano 153 stanowiska archeologiczne w tym jedno wpisane do rejestru zabytków – grodzisko średniowieczne w Rząsinach z XIV – XV wiek. Największe skupiska tych stanowisk występują w rejonie Ubocza, Wolbromowa, Gryfowa i Proszówki.

9. Gminna ewidencja zabytków

Zgodnie z art. 21. *Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* "ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy" oraz z art. 22 pkt 4

Ewidencją zostają objęte zabytki architektury i budownictwa: zespoły i obiekty o istotnych, lokalnych walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych oraz zabytki archeologiczne. Obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków nieruchomych spoczywa na Burmistrzu Gminy i Miasta (art. 22 pkt 4 *Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*). Miasto i gmina posiada wykaz obiektów zabytkowych, objętych ewidencją gminną. Wykaz ten, został sporządzony jako integralna część *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Gryfów Śląski*.

Gminna ewidencja nie jest dokumentem zamkniętym; winna być uzupełniana i weryfikowana. Jej zmiany nie powodują nieważności ustaleń studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz gminnego programu opieki nad zabytkami.

Ewidencja gminna winna podlegać okresowej aktualizacji, polegającej m.in. na wykreśleniu z ewidencji obiektów nieistniejących oraz gruntownie przebudowanych (zmiana bryły budynku, układu i wielkości otworów okiennych, skucie wystroju elewacji etc.), w oparciu o dane dostarczane z WUOZ delegatury w Jeleniej Górze uzupełnianiu o wpisy do rejestru zabytków, nowe ustalenia naukowe, oraz w oparciu o dane WUOZ uzupełnianiu i weryfikacji wykazu stanowisk archeologicznych.

❖ Gminna ewidencja zabytków – zabytki nieruchome

Ewidencją gminną miasta i gminy Gryfów Śląski objęto 763 obiekty i zespoły obiektów. Najliczniejszą grupę obiektów ujętych w ewidencji (w tym obiektów objętą

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków) stanowią obiekty zlokalizowane w obrębie miasta Gryfów Śląski. (ok. 45% obiektów).

❖ **Gminna ewidencja zabytków – zabytki archeologiczne**

Ponadto w obszarze miasta i gminy zidentyfikowano 140 stanowisk archeologicznych. Największe skupiska tych stanowisk występują w rejonie Ubocza, Wolbromowa, Gryfowa i Proszówki.

Ewidencja stanowisk archeologicznych

Miejsce	Nr w miejscowości	Numer obszaru	Nr na obszarze	Funkcja obiektu	Chronologia
GRYFÓW ŚLĄSKI	1	81-13	1	ŚLAD OSADNICTWA	NEOLIT
GRYFÓW ŚLĄSKI	2	81-13	2	SKARB	ON PO 1627
GRYFÓW ŚLĄSKI	3	81-13	3	ŚLAD OSADNICTWA	EP.KAMIENTA
GRYFÓW ŚLĄSKI	4	81-13	4	GRODZISKO	ŚREDNIOWIECZE
GRYFÓW ŚLĄSKI	5	81-13	5	ŚLAD OSADNICTWA	ŚREDNIOWIECZE
GRYFÓW ŚLĄSKI	6	81-13	7	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	7	81-13	9	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	8	81-13	10	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	9	81-13	11	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	10	81-13	12	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	11	81-13	13	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	12	81-13	14	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	13	81-13	15	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	14	81-13	16	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	15	81-13	17	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	16	81-13	18	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	17	81-13	19	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	18	81-13	20	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	19	81-13	21	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	20	81-13	22	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	21	81-13	23	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	22	81-13	63	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	23	81-13	64	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	24	81-13	65	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	25	81-13	66	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	26	81-13	67	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	27	81-13	68	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	28	81-13	69	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	29	81-13	70	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	30	81-13	71	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	31	81-13	72	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	32	81-13	73	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	33	81-13	74	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	34	81-13	75	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	35	81-13	76	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	36	81-13	77	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	37	81-13	78	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	38	81-13	85	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

Miejsce	Nr w miejs- cowo- ści	Numer obszaru	Nr na obszar- ze	Funkcja obiektu	Chronologia
GRYFÓW ŚLĄSKI	39	81-13	86	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
GRYFÓW ŚLĄSKI	40	81-13	106	OBOZOWISKO	PALEOLIT GÓRNY
KRZEWIE WIELKIE	1	81-13	52	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
KRZEWIE WIELKIE	2	81-13	53	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
KRZEWIE WIELKIE	3	81-13	54	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
KRZEWIE WIELKIE	4	81-13	55	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
KRZEWIE WIELKIE	5	81-13	57	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
KRZEWIE WIELKIE	6	81-13	58	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
KRZEWIE WIELKIE	7	81-13	59	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
KRZEWIE WIELKIE	8	81-13	60	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
KRZEWIE WIELKIE	9	81-13	61	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
KRZEWIE WIELKIE	10	81-13	62	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
MLYŃSKO	1	82-13	29	OSADA?	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIV-XV
MLYŃSKO	2	82-13	30	OSADA?	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIV-XV
MLYŃSKO	3	82-13	31	OSADA?	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIV-XV
MLYŃSKO	4	82-13	32	OSADA?	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIV-XV
MLYŃSKO	5	82-13	33	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIV-XV
MLYŃSKO	6	82-13	34	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIV-XV
MLYŃSKO	7	82-13	35	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIV-XV
MLYŃSKO	8	82-13	36	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIV-XV
MLYŃSKO	9	82-13	37	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIV-XV
MLYŃSKO	10	82-13	38	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIV-XV
MLYŃSKO	11	82-13	39	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIV-XV
MLYŃSKO	12	82-13	40	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIV-XV
PROSZÓWKA	1	82-13	41	GRODZISKO-ZAMEK	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XIV
PROSZÓWKA	2	82-13	42	KAPLICA I ŹRÓDŁO KULTOWE	ŚREDNIOWIECZE-ON
PROSZÓWKA	3	82-13	43	OSADA?	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
PROSZÓWKA	4	82-13	44	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
PROSZÓWKA	5	82-13	45	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
PROSZÓWKA	6	82-13	46	OSADA?	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
PROSZÓWKA	7	82-13	47	OSADA?	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
PROSZÓWKA	8	82-13	48	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIV-XV
PROSZÓWKA	9	82-13	49	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIV-XV
PROSZÓWKA	10	81-13	79	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
PROSZÓWKA	11	82-13	50	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIV-XV
PROSZÓWKA	12	81-13	80	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
PROSZÓWKA	13	82-13	51	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIV-XV
PROSZÓWKA	14	81-13	81	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
PROSZÓWKA	15	82-13	52	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIV-XV
PROSZÓWKA	16	81-13	82	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
PROSZÓWKA	17	82-13	53	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIV-XV
PROSZÓWKA	18	81-13	83	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
PROSZÓWKA	19	82-13	54	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIV-XV
PROSZÓWKA	20	81-13	84	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
PROSZÓWKA	21	82-13	55	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE
PROSZÓWKA	22	81-13	107	OBOZOWISKO	MEZOLIT
PROSZÓWKA	23	82-13	56	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIV-XV
PROSZÓWKA	24	82-13	57	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIV-XV
PROSZÓWKA	24	82-13	57	ŚLAD OSADNICTWA	EP.KAMIENTA
RZĄSINY	1	80-13	1	GRODZISKO	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE
RZĄSINY	1	80-13	1	ZAMEK	ŚREDNIOWIECZE

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

Miejsce	Nr w miejs cowo ści	Numer obszaru	Nr na obszar ze	Funkcja obiektu	Chronologia
RZAŚINY	2	80-13	20	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
RZAŚINY	3	80-13	21	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
RZAŚINY	4	80-13	22	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
RZAŚINY	5	80-13	23	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
RZAŚINY	6	80-13	24	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
RZAŚINY	7	80-13	25	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
RZAŚINY	8	80-13	31	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
RZAŚINY	9	80-13	32	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
RZAŚINY	10	80-13	33	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
RZAŚINY	11	80-13	34	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
RZAŚINY	12	80-13	35	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
RZAŚINY	13	80-13	36	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
RZAŚINY	14	80-13	37	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
RZAŚINY	15	80-13	38	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	1	80-13	13	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	2	81-13	47	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	3	80-13	14	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	4	80-13	15	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	5	80-13	16	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	6	80-13	17	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	7	80-13	18	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	8	80-13	19	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	9	80-13	29	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	10	80-13	30	ŚLAD OSADNICTWA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	11	80-13	39	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	12	80-13	40	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	13	80-13	41	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	14	80-13	42	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	15	80-13	43	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	16	80-13	44	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	17	80-13	45	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	18	80-13	46	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	19	80-13	47	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	20	80-13	48	OSADA	ŚREDNIOWIECZE
UBOCZE	21	80-13	49	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	22	80-13	50	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	23	80-13	51	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	24	80-13	54	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	25	80-13	55	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	26	80-13	56	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	27	80-13	57	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	28	80-13	58	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	29	80-13	59	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	30	80-13	60	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	31	80-13	61	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	32	80-13	62	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	33	80-13	63	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	34	80-13	64	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	35	81-13	6	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	36	81-13	8	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	37	81-13	48	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

Miejsce	Nr w miejscowości	Numer obszaru	Nr na obszarze	Funkcja obiektu	Chronologia
UBOCZE	38	81-13	49	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	39	81-13	50	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
UBOCZE	40	81-13	51	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
WIEŻA	1	81-13	102	ŚLAD OSADNICTWA	NEOLIT (MEZOLIT?)
WIEŻA	2	81-13	103	ŚLAD OSADNICTWA	EP.KAMIENTA?
WIEŻA	3	81-13	104	ŚLAD OSADNICTWA	HALSZTAT
WIEŻA	4	81-13	87	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
WIEŻA	5	81-13	88	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
WIEŻA	6	81-13	89	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
WIEŻA	7	81-13	90	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
WIEŻA	8	81-13	91	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
WIEŻA	9	81-13	100	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
WIEŻA	10	81-13	101	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
WOLBROMÓW	1	79-13	84	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
WOLBROMÓW	2	79-13	85	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
WOLBROMÓW	3	79-13	86	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
WOLBROMÓW	4	79-13	87	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
WOLBROMÓW	5	79-13	88	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
WOLBROMÓW	6	79-13	89	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
WOLBROMÓW	7	79-13	90	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
WOLBROMÓW	8	79-13	91	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
WOLBROMÓW	9	79-13	92	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
WOLBROMÓW	10	79-13	93	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
WOLBROMÓW	11	79-13	106	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
WOLBROMÓW	12	79-13	107	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
WOLBROMÓW	13	79-13	108	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
WOLBROMÓW	14	79-13	109	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
WOLBROMÓW	15	79-13	110	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV
WOLBROMÓW	16	79-13	111	OSADA	PÓŻNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV

Spis konserwatorski dla miasta i gminy Gryfów Śląski zawiera aktualnie 698 obiektów:

Gryfów Śląski	– 307 obiektów (obiekty kultury, budynki przemysłowe, domy mieszkalne, cmentarze oraz obiekty techniczne),
Proszówka	– 44 obiekty (budynki mieszkalne i gospodarcze, park, folwark, kaplica wotywna, szkoła, transformator),
Rząsiny	– 97 obiektów (ruiny zamku, kościół, cmentarz, plebania, szkoła, remiza, transformatory oraz budynki mieszkalne i gospodarcze),
Uboche	– 88 obiektów (założenia pałacowo-parkowe, kościoły, cmentarz, dom pogrzebowy, szkoła, świetlica, budynki mieszkalne i gospodarcze oraz szkoła),
Wieża	– 40 obiektów (kościół, budynki mieszkalne i gospodarcze),
Wolbromów	– 25 obiektów (kościół, zespół pałacowo-parkowy, folwark oraz budynki mieszkalne i gospodarcze),
Krzewie Wielkie	– 38 obiektów (świetlica, szkoła, budynki mieszkalne i gospodarcze),
Młyńsko	– 59 obiektów (szkoła, budynki mieszkalne i gospodarcze, transformator).

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

10. Charakterystyka zasobów kulturowych miasta i gminy

Charakterystyka ogólna.

Miejscowości wchodzące w skład gminy Gryfów Śląski historycznie rzecz ujmując położone są na terenie dawnego piastowskiego księstwa świdnicko-jaworskiego, dzieląc jego koleje losu. Po wygaśnięciu linii świdnicko-jaworskiej Piastów Śląskich w 1392 r. tereny te przechodzą we władanie Korony Czeskiej a następnie wchodzą w skład Monarchii Habsburskiej. W wyniku wojen śląskich od 1741 r. całość ziem śląskich przeszła we władanie Prus, a w rezultacie dalszych wydarzeń historycznych stała się częścią Cesarstwa Niemieckiego. Po 1945 r. wróciła do Polski.

Miejsko-wiejska gmina Gryfów Śląski należy do grona gmin zasobnych w wysokiej klasy zabytki architektury i dzieła sztuk przedstawiających, zajmujących ważne miejsce w historii sztuki Dolnego Śląska i całej Polski. Występujące na jej terenie wybitne dzieła sztuki pochodzą z czasów średniowiecza, renesansu i baroku. Największe ich skupienie występuje w stolicy gminy - mieście Gryfów Śląski. Znajdują się tutaj unikalne przykłady architektury mieszczańskiej, obiekty municypalne, sakralne, sepulkralne. Samo miasto posiada dobrze zachowany średniowieczny układ przestrzenny pochodzący z czasów lokacji miasta, z prostokątnym rynkiem z umieszczonym pośrodku ratuszem i kratownicą ulic ograniczonych częściowo zachowanym pierścieniem murów obronnych. Poza terenem miasta również występują cenne zabytki, swoją klasą nie ustępujące realizacjom miejskim. Należy tu przykładowo wymienić renesansowy dwór w Rzęsinach, przebudowany w dobie baroku na okazały pałac. Bardzo interesującymi obiektami są zachowane w formie trwałej ruiny średniowieczne zamki obronne Gryf koło Proszówki i Podskale koło Rzęsin. Są one ważne również ze względów historycznych, jako wielowiekowe siedziby znanych rodów śląskich: Schaffgotschów i Talkenbergów. Szczególnie rezydujący na zamku Gryf potężni Schaffgotschowie odcisnęli swoje wyraźne piętno na historii i życiu mieszkańców samego Gryfowa i okolicznych ziem. W rozplanowaniu przestrzennym miejscowości dominują typowe układy ulicowe, których przykładami są

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI NA LATA 2009-2013

Ubocze, Wolbromów, Rzęsiny, Proszówka i Wieża. Unikalnym zjawiskiem jest wioska Ubocze, na terenie której istniały w różnym stopniu zachowane do dzisiaj cztery odrębne majątki ziemskie z rezydencjami. Całości obrazu dopełniają obiekty sakralne w Uboczcu i Wolbromowie, rezydencje w Proszówce i Wolbromowie, parki i cmentarze. Zabytkami techniki występującymi na terenie gminy są kamienne mosty i wiadukty, dworce i urządzenia kolejowe, hale fabryczne i urządzenia zakładów odzieżowych w Gryfowie.

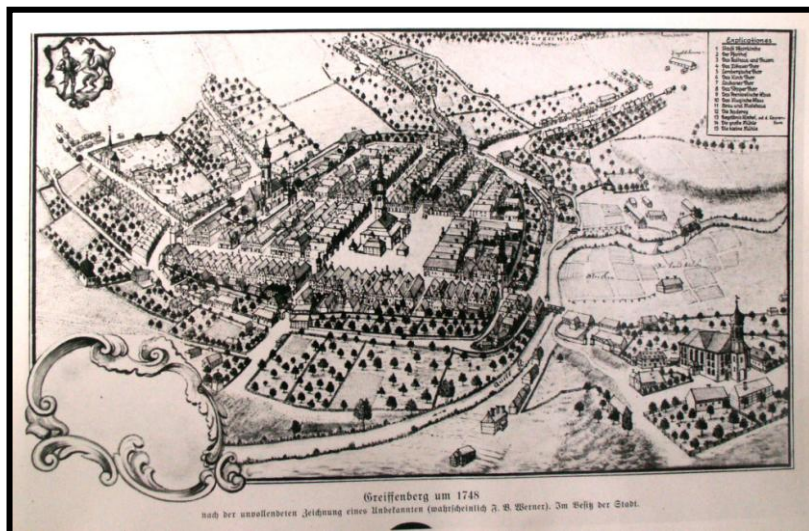
Gryfów Śląski

Największą miejscowością oraz stolicą gminy jest miasto Gryfów Śląski. Na jego terenie koncentruje się również większość obiektów zabytkowych. Jest to jedno ze starszych miast regionu. Tradycja założenia miasta wiąże z osobą księcia Bolesława Wysokiego, panującego w latach 1163 do 1201. Jako miejscowość o ustabilizowanym już znaczeniu pojawia się w dokumentach w 1249 r. w czasach panowania na tych terenach księcia Bolesława Rogatki. Gryfów był w tym okresie tranzytowym ośrodkiem handlowym położonym na ważnym szlaku kupieckim z Lubania do Jeleniej Góry, a stamtąd przez Boków wiodącym do Wrocławia i Świdnicy. Około 1300 r. miasto otrzymało od Bolka I Świdnickiego pierścień murów obronnych zaopatrzonych w bramy. Prawa miejskie na wzór Lwówka uzyskał Gryfów Śląski dopiero w 1354 roku od księcia Bolka II Świdnicko-Jaworskiego. Po śmierci ostatniego piasta z lin świdnickiej, okoliczne dobra przeszły we władanie potężnego rodu Schaffgotschów, którzy wywierali znaczny wpływ na sytuację i dzieje mieszkańców miasta. Miasto po okresie stagnacji w XV w. związanym z katastrofami, wojnami husyckimi i epidemiami, rozwijało się pomyślnie, również w oparciu o miejscowe tkactwo lnu. Ten okres rozkwitu Gryfowa przerwany został serią klęsk, jaka spadła na miasto w XVII w. Należy tu wymienić wielki pożar, w 1603 r., który strawił całe miasto, powódzie w 1608, 1609 i 1613 r., klęskę głodu w 1617 i zarazy dziesiątkujące ludność miasto w 1610 i 1613 r. Następny tragiczny pożar miał miejsce w 1624 r. Ponadto w wyniku działań wojennych w wojnie trzydziestoletniej miasto zostało spalone w 1634 r. Po tej serii klęsk nastąpił stopniowy rozwój miasta, przerywany kolejnymi wojnami. Od 1775 r. miasto należało do stowarzyszenia kupców lnu, wraz z Jelenią górą i Kowarami. W

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

1764 r powstała tu pierwsza manufaktura. Większe ożywienie nastąpiło dopiero w 2 poł. XIX w., kiedy miasto rozwinęło się jako lokalny ośrodek przemysłowy. W 1865 roku zbudowano linię kolejową łączącą Gryfów Śląski z Jelenią Górą, Lwówkiem, Świeradowem i Zgorzelcem.

Ryc. Nr 6 Widok miasta Gryfowa z lotu ptaka z ok. 1748r. (prawdopodobnie F.B.Wernher)
kopia repr. Z E. Zimmermann, Schwenckfelnder.

Ze zbiorów archiwalnych Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków we Wrocławiu oddział Jelenia Góra

Miasto zachowało swój zasadniczy, ukształtowany jeszcze w okresie średniowiecza układ urbanistyczny z prostokątnym rynkiem i umieszczonym w jego centrum ratuszem. Pierwotnie miasto otoczone było pierścieniem murów obronnych wraz z basztami i bramami, zachowanych obecnie tylko w niewielkich fragmentach. Na terenie Gryfowa Śląskiego zachowało się kilka wybitnych zabytków, o dużym znaczeniu dla dziejów sztuki śląskiej. Najwybitniejszym z nich jest miejski kościół parafialny p.w. ś. Jadwigi. Po raz pierwszy wzmiankowany jest w 1252 r. W swojej obecnej formie, po pożarze w 1408 r oraz po spaleniu w 1427 r. w trakcie wojen husyckich, ukończony został w 1512 r. Posiada wcześniejsze gotyckie prezbiterium, nakryte sklepieniem krzyżowo-żebrowym, spływającym na figuralne wsporniki. Nawy boczne nakryte są późnogotyckimi sklepieniami sieciowymi z 1512 r. Nawa główna nakryta jest sklepieniem kolebkowym. Bardzo cennym elementem wyposażenia kościoła, nie posiadających analogi wśród innych obiektów sakralnych Dolnego Śląska,

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

jest pochodząca z 1551 r. renesansowa dekoracja sgraffitowa, pokrywająca całą powierzchnię sklepienia nawy głównej. Odkryto ją spod przemalowań w 1928 r., niestety przeprowadzona konserwacja odwróciła pierwotną kolorystykę dekoracji, utrwalając jej negatyw. Na podzielonym na kwadratowe pola sklepieniu wśród obfitości renesansowej dekoracji roślinnych umieszczono liczne przedstawienia figuralne o treści religijnej. Twórcą tej oryginalnej dekoracji są Włosi - Dominik Dipar i Jan Dalbor. W przylegającej do nawy głównej od strony południowej kaplicy grobowej Schaffgotschów, znajduje się wybitne dzieło sztuki, jakim jest zbiorowe epitafium Schaffgotschów. To monumentalne, wykute z piaskowca renesansowe dzieło, wykonane zostało w 1585 r. przez Hansa Klintscha z Pirny (Saksonia). Zawiera on umieszczone na architektonicznym tle z inskrypcjami i płaskorzeźbami 11 całopostaciowych stojących figur, przedstawiających zmarłych w tragicznych okolicznościach na przestrzeni krótkiego czasu członków rodziny Schaffgotschów. Wyjątkowym dziełem jest wieli ołtarz główny, w całości rzeźbiony, powstały w 1606 roku, wykonany przez Pawła Meyera z Marienburga. W swoim zasadniczym typie stanowi on późnorenesansowe nawiązanie do gotyckich tryptyków. Kwatery ołtarza wypełnione są dużą ilością rzeźb oraz drobnych płaskorzeźbionych scen biblijnych, pogrupowanych w trzech coraz mniejszych kondygnacjach, z ażurowym zwieńczeniem i płaskorzeźbioną predellą z Ostatnią Wieczerzą. Ponadto w kościele zwraca uwagę renesansowa rzeźbiona kamienna chrzcielnica z 1588 r. oraz barkowe ołtarze boczne i ambona. Z innych cenniejszych obiektów zabytkowych na terenie miasta należy wymienić kaplicę cmentarną św. Wawrzyńca, z 1560r., przebudowaną w 1605 i 1856 r., jednonawową z o wnętrzu nakrytym drewnianym stropem. Oprócz budowli sakralnych miasto posiada szereg cennych budowli komunalnych, do których należy Ratusz, usytuowany centralnie na środku Rynku. Pierwotnie była to budowla renesansowa, przebudowana gruntownie w XVIII w. i nieumiejętnie restaurowana w 1849 r. Wieża zbudowana została w 1632 r. i po pożarze który miał miejsce w 1929 r. uzupełniona obecnie istniejącym kontrowersyjnym nowoczesnym żelbetowym hełmem. Miasto w znacznym stopniu posiada zachowaną interesującą zabudowę staromiejską. Wokół rynku na trzech pierzejach zachowała się bardzo cenna historyczna zabudowa, sięgająca

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI NA LATA 2009-2013

swoimi początkami końca XVI i początków XVII w, z zachowanym układem przestrzennym, i bogatym renesansowym i barokowym detalem architektonicznym i elementami wyposażenia wnętrz. Z istniejących budowli na szczególną uwagę zasługują kamienice: nr 4 z tablicą inskrypcyjną z datami 1593 i 1716, nr 5, z 2 poł. XVI w., 12 z XVI/XVII w. o bogato zdobionej elewacji, nr 13, 14, 32, 34, wymieniając tylko najbardziej interesujące. Dużą stratą dla ogólnego wizerunku centrum miasta stało się rozebranie pierzei północnej rynku i wypełnienie jej tandetną architekturą blokową w technologii wielkiej płyty. Z innych obiektów zabytkowych na terenie miasta, oprócz licznych domów mieszkalnych z XVIII i XIX w., które zebrane zostały w załączonym wykazie, należy jeszcze wymienić znajdującą się przy kościele dawną szkołę parafialną z 1587 r., cmentarz komunalny z zachowaną dużą ilością barokowych i XIX nagrobków, zespół budynków dawnego sanatorium przy ul. Rolnej 26 i 27, folwark rolny z 1813 r. na terenie dawnego przysiółka Sadek (ul. Rolna 7) oraz jako zabytki techniki budynki i urządzenia stacji kolejowej oraz obiekty należące do Zakładów Odzieżowych Gryfeks.

Krzewie Wielkie

Miejscowość o nieregularnej zabudowie okrężnej, luźno i swobodnie zakomponowanej. Brak cennych obiektów zabytkowych. Z istniejącej zabudowy na uwagę zasługują budynki : nr 12, 14, 15, 21, nr 43, 65, 72, 85 i 89. Ponadto na terenie miejscowości znajdują się cmentarz z końca XIX w. z domem pogrzebowym i pomnikiem poległych w I wojnie światowej mieszkańców wsi.

Młynsko

Duża wioska nieregularnym układzie przestrzennym. Nie posiada cennych obiektów zabytkowych. W zabudowie wsi wyróżniają się budynki: nr 22, 31 wraz z zagrodą, nr 49, 56, 57, 58 wraz z zabudową zagrody, 76 i 91.

Proszówka

Długa łańcuchowa wieś na południe od Gryfowa Śląskiego o długiej i bogatej historii związanej z istnieniem tutaj grodu, a później znanego średniowiecznego zamku obronnego Gryf. Na terenie wsi znajdują się kilka bardzo ważnych i cennych

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

obiektów zabytkowych. Początki słowiańskiego grodu tradycja umiejscawia w czasach Bolesława Chrobrego w XI w. Pierwotny zamek powstał przypuszczalnie w czasach Bolesława Wysokiego w XII w., rozbudowany w początkach XIII w. przez Henryka Brodatego. W 1242 r. wymieniony jest jako siedzibą kasztelani. Obecnie istniejący kamienny zamek obronny (zamek górny) zbudowany został przypuszczalnie w poł. XIII w. przez księcia Konrada Głogowskiego. Po wygaśnięciu Piastów Świdnickich zamek stał się własnością korony czeskiej i dzierżawiony był rodom rycerskim. Od 1400 r. zamek znalazł się w rękach znanego możnego rodu śląskiego Schaffgotschów, po procesach sądowych w 1419 r. stając się ich własnością. W rękach Schaffgotschów warownia pozostała aż do czasów ostatecznego opuszczenia zamku w końcu XVIII w. w związku z budową u podnóża nowej rezydencji. Zamek położony jest na wysokim wzgórzu bazaltowym górującym nad najbliższą okolicą. Składa się z zamku górnego, najstarszego zbudowanego w średniowieczu, średniego i dolnego, każdy otoczony własnym systemem murów obronnych. W 1511 r. w części wschodniej zbudowano trójkondygnacyjną wieżę mieszkalną. Dalsza rozbudowa miała miejsce w 1546 r. kiedy ufortyfikowano całość założenia w duchu nowożytnych rozwiązań obronnych. Zamek ponownie rozbudowano w 1745 r. po zajęciu Śląska przez króla pruskiego Fryderyka II, dodając kolejne umocnienia a w 1778 przekształcono go w niewielką twierdzę. Po opuszczeniu zamku w 1798 r. warownia stopniowo popadła w ruinę. W 1799 roku częściowo rozebrano mury zamkowe aby uzyskać budulec na budowę folwarku przy pałacu. Obecnie zamek jest malowniczą trwałą ruiną chętnie odwiedzaną przez turystów, również ze względu na niezwykle rozległy widok jaki roztacza się na okolicę. Nieopodal zamku na sąsiednim wzgórzu znajduje się interesująca niewielka barokowa kaplica Leopolda, założona na rzucie kolistym, ufundowana zgodnie z tradycją w 1657 r. przez Jakuba Schaffgotscha, na pamiątkę zgubienia i znalezienia pierścienia ślubnego. U podnóża zamku Gryf w latach 1798-1800 Jan Nepomuk Schaffgotsch wzniósł nową rezydencję, utrzymaną w formach późnego baroku. Jest to założenie na planie prostokąta z ryzalitami na osi fasady i przeciwległej elewacji ogrodowej, dwukondygnacyjne, nakryte dachem mansardowym, z portalem balkonowym na osi głównej fasady. Obok wznoszą współczesne pałacowi się zabudowania gospodarcze,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI NA LATA 2009-2013

założone na czworoboku otoczone murem z narożnymi kolistymi wieżami, nakrytymi stożkowymi dachami, co przydaje im wyglądu budowli obronnych. Przy pałacu znajduje się park krajobrazowy, obejmujący również wzgórze zamkowe. Z innych obiektów na terenie wioski do bardziej interesujących należą domy: 11, 22, 25, 32, 33, 34, 42, 44, 45, 46, 52, 56, 69, 72 oraz stacja PKP i stylizowana wieża transformatora.

Rzasiny

Duża wieś typu ulicówka znajdująca się na północ od Gryfowa Śląskiego. Jedna z najstarszych i historycznie najważniejszych wsi na terenie gminy, wzmiankowana w 1305 r. o dobrze zachowanym układzie przestrzennym. Na terenie wsi znajduje się kilka cennych obiektów zabytkowych. W centrum znajduje się zachowany po pożarze w 1972 r. w stanie ruiny gotycki kościół cmentarny, wymieniony w dokumentach w 1376 r. Jest to powstała w pocz. XV w. jednonawowa budowla z wielobocznie zamkniętym prezbiterium. Do naszych czasów zachowały się mury obwodowe wraz ze szczytami oraz fragmenty gotyckiego detalu architektonicznego. Kościół poewangelicki, pełniący obecnie funkcję kościoła parafialnego p.w. Matki Boskiej Ostrobramskiej, powstał w 2 poł. XVIII w. Jest to typowa salowa budowla protestancka z kondygnacją empor wewnątrz, o niczym nie wyróżniającej się architekturze. Jego bogactwem jest niezwykle bogaty i cenny wystrój wnętrza, przeniesiony do niego w 1950 r. z pobliskiego kościoła gotyckiego. Składają się na niego niezwykle cenne trzy gotyckie ołtarze szafkowe (tzw. tryptyki), chronologicznie i stylistycznie zróżnicowane, powstałe ok. 1410 r, 1470 i w latach 1500-1510. Stanowią dobrą ilustrację przemian stylowych zachodzących w rzeźbie i malarstwie w obrębie stylu gotyckiego. Taka ilość gotyckich retabulów zachowana do naszych czasów w skromnym wiejskim kościele jest ewenementem w skali Dolnego Śląska. Ponadto we wnętrzu kościoła znajduje się również inne cenne dzieła, takie jak chrzcielnica o cechach o cechach stylowych późnogotyckich i wczesnorenesansowych, renesansowa ambona a z 1584 r oraz malowane na deskach epitafia z 1604 r. Kolejnym interesującym obiektem na terenie Rzasin jest renesansowy pałac, zbudowany w 2 poł. XVI w. przez Talkenbergów, przebudowany w XVIII i XX w. Jest to budowla na rzucie prostokąta z kolumnowym portykiem o formach klasycystycznych

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

umieszczonym na osi w elewacji frontowej, nad którym znajduje się barkowy kartusz herbowy. W pomieszczeniach parteru zachowały się pomieszczenia zasklepione renesansową kolebką z wydatnie zaznaczonymi szwami sklepiennymi oraz bogatą kamieniarką renesansową. Na drugiej kondygnacji znajdują się barokowe pomieszczenia z kominkiem i sklepieniami dekorowanymi bogatą sztukaterią. Renesansowy detal kamieniarski występuje również w dekoracji elewacji zewnętrznych. Przy pałacu założono w początkach XIX w. rozległy park krajobrazowy. Wg informacji z dokumentów pałac w Rzęsinach w 1580 r. należał do Talkenbergów z pobliskiego Podskale, którzy od średniowiecza byli właścicielami wioski. W nich też należy upatrywać inicjatorów budowy renesansowego pałacu, którego detal architektoniczny wykazuje znaczne podobieństwo do zastosowanego w równolegle powstającym pałacu w Płakowicach koło Lwówka Śląskiego, również będącego w rękach Talkenbergów. Następnie, przed 1606 r., dobra rzęsińskie nabył Heirich von Hohberg. W czasach późniejszych miały miejsce liczne zmiany właścicieli. Znajdował się on w rękach m.in. rodzin von Lestów, von Poser, von Schweinitz, von Schmetau, von Braufe i innych. Po drugiej wojnie światowej pałac wykorzystywany był jako ośrodek kolonijny, obecnie jest w rękach prywatnych. Z innych obiektów na terenie wioski na uwagę zasługują: domy nr 25, 30, 32, 33, 67, 70, 71, 79, 84, 109, 117, 125, 129 i 133.

W pobliżu Rzęsin na górującym nad okolicą wzgórzu znajdują się ruiny średniowiecznego zamku obronnego Podskale, wzmiankowanego w 1305 r. Został on wzniesiony przez znaną rodzinę Talkenbergów, z Łużyc, stając się ich gniazdem rodowym na Śląsku. Pierwotnie składał się z zamku górnego i dolnego, posiadał duże naturalne walory obronne. Zamek w 1479 został zdobyty i zniszczony roku przez króla Macieja Korwina, przy zbrojnej pomocy mieszczan lwóweckich, gdy jeden z Talkenbergów zajął się rozbojem okolicznej ludności. Na początku XVI wieku zamek został odbudowany przez Krzysztofa Talkenberga, jednak już jego syn opuścił zamek przenosząc się do Płakowic. Od tego czasu popadł w ruinę. W 1818 r. został w znacznym stopniu rozebrany. Obecnie zachowane nikłe ślady murów

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

Ubocze

Najdłuższa wioska na terenie gminy, o dobrze zachowanym historycznym układzie przestrzennym o charakterze łańcuchowym. Pierwsza wzmianka o wiosce pochodzi z 1305 r., w której wymieniony jest kościół. Na terenie miejscowości istniały aż cztery majątki, w Uboczu Dolnym, Średnim i Górnym oraz Uboczu Kolonia, co jest ewenementem nie spotykanym na terenie Dolnego Śląska. Pozostały po nich zachowane w większym lub mniejszym stopniu założenia pałacowo-folwarczno-parkowe, które znajdują się obecnie na posesjach nr 264, 170, 138, oraz w Uboczu Kolonii – nr 66. W historii wsi w pewnych okresach występuje jeden właściciel całej miejscowości, posiadający wszystkie majątki, w pewnych zaś podzielona jest na odrębne części należące do kilku właścicieli. Najstarsze wzmianki o właścicielach pochodzą z 1371 r., kiedy to Hensche Coppa von Zeidlitz sprzedał górną i środkową część wsi Piotrowi von Spiller. Ród von Zeidlitzów posiadał pozostałą część miejscowości jeszcze długo, bowiem w 1583 r. Hans i Kaspar von Zedlitz sprzedali Christophowi von Spiller łąki i jeziora. Rodzina von Spidlerów przyłączyła do swoich włości przed 1635 r. również Ubocze Dolne. Oni to również założyli majątek w Uboczu Kolonii (Kessel). Zmiany właścicieli były częste i nie ma potrzeby wszystkich ich przytaczać, ograniczając się do najważniejszych. Dokumenty z lat 1676 i 1681 wskazują, że Ubocze Dolne należało wówczas do Joachanna Friedricha von Lüttitza, Natomiast Ubocze Środkowe i Kolonia pozostawały we władaniu Spillerów (do 1699 r.). Ubocze Górne sprzedano w 1652 r. Antonusowi Tannerowi. Po licznych zmianach właścicieli w 1749 roku wszystkie cztery folwarki należały do Johanna Karla Prenztela. W 1845 r. posiadaczem całej miejscowości jest Johann von Hoffman a w 1866 r. bankier Robert Thode. Później znów obserwujemy rozdrobnienie własności aż do II wojny światowej. Najbardziej interesującym obiektem zabytkowym zachowanym na terenie wioski jest kościół filialny p.w. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny, wzmiankowany już w 1305 r. Obecna budowla powstała w 2poł. XVI wieku, jednonawowa z kwadratowym prezbiterium nakrytym sklepieniem kolebkowym i nawą krytą stropem drewnianym. Wewnątrz posiada zachowany renesansowy wystrój, na który składa się ołtarz z 1623 r, ambona z 1589 r., dzwon z 1634 r. umieszczony w sygnaturce zbudowanej w 1615 r. Przy kościele znajduje się niewielki cmentarz

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

odgrodzony kamiennym murem ze sklepioną bramą. Ponadto na cmentarzu przykościelnym znajduje się barokowa kaplica grobowa z 1773 r. Obok kościoła znajdował się rozebrany w latach powojennych zbór ewangelicki zbudowany w latach 1770-1775. Z innych obiektów na terenie wioski należy przede wszystkim wymienić pozostałości dawnych majątków ziemskich. Znajdujące się w pewnym oddaleniu od centrum wioski, poza torami kolejowymi, pod nr 138 założenie pałacowo-parkowe zachowało się, w porównaniu z innymi na terenie miejscowości, w stosunkowo dobrym stanie. Pochodzący z 1 poł. XVIII w. niewielki barokowy pałac jest budowlą dwukondygnacyjną założonym na planie zbliżonym do prostokąta nakryty czterospadowym, łamanym dachem z facjatkami. Posiada skromny detal architektoniczny w postaci uszakowatych obramień okiennych z kluczem, elewację frontową zaakcentowano ozdobnym szczytem wyniesionym ponad linię okapu. Fasadą zwrócony jest w stronę folwarku, założonego wokół regularnego czworobocznego dziedzińca. Część budynków gospodarczych znajdują się w stanie ruiny. Interesującym obiektem w zespole jest oficyna mieszkalna o konstrukcji ryglowej. Niestety nie zachował się pałac w zabudowie majątku w Uboczu nr170. Z istniejącej obecnie zabudowy folwarcznej na uwagę zasługują dwa budynki mieszkalne, barokowy pochodzący z końca XVIII w., nakryty dachem mansardowym z lukarnami i późniejszy z pocz. XIX w. z bramą folwarczną. Przy zespole istniejąca założenie parkowe, powstałe w latach 20-tych XIX w. Podobnie w zespole znajdującym się obecnie pod numerem 264 istniejąca tam rezydencja nie zachowała się do obecnych czasów. Pałac rozebrany został po 1945 r. Istniejąca zabudowa folwarczna nie prezentuje wysokiego poziomu. Przy pałacu zachował się park krajobrazowy powstały w końcu XIX w. W ostatnim z majątków ziemskich na terenie Ubocza w przysiółku Kolonia nr 66, znajdujący się tam pałac przetrwał do naszych czasów w formie ruiny. Zachowane relikty oraz przekazy ikonograficzne świadczą o tym, że była to budowla powstała ok. 1850 r. w stylu neogotyku angielskiego. Z tego samego okresu pochodzi znajdujący przy nim niewielki park krajobrazowy. W pobliżu pałacu znajdowała się część folwarczna, od której pałac oddzielony był drogą. Z innych obiektów na terenie wioski na wyróżnienie zasługują

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI NA LATA 2009-2013

budynki nr 11, 32, budynek kawiarni z klubem i biblioteką, dom nr 88, 103, 115, 116, 130, 133, 135, 144, 182 i 233.

Wieża

Długa wioska łańcuchowa, położona bliska Gryfowa Śląskiego, na południowy zachód. stosunkowo słabo zaludniona o rozluźnionej zabudowie ulicowej. Istnieje wzmianka w dokumentach, że w 1613 roku w wyniku tragicznej zarazy we wiosce zmarło 48 mieszkańców. We wiosce do czasów powojennych istniał kościół ewangelicki zbudowany w 1669 roku. Był to jeden tak zwanych granicznych kościołów ucieczkowych, zbudowanych na terytorium saksońskim w bezpośrednim sąsiedztwie ziem śląskich, tłumnie odwiedzanych przez protestantów w okresie prześladowań religijnych i kontrreformacji w latach po wojnie trzydziestoletniej. Interesującym zabytkiem, ważnym ze względów historycznych, jest zachowany budynek dawnej pastorówki (budynek nr 65). Jest to barokowy obiekt powstały w 1780 r. na rzucie prostokąta, dwukondygnacyjny kryty dachem mansardowym. Symetryczna fasada posiada boniowane podziały lizenowe oraz kamienny portal zamknięty łukiem odcinkowym z kluczem z datą 1780. Ponadto pod numerem 39 znajduje się czworoboczny zespół folwarczny, otoczony kamiennym murem z bramą. Interesującym obiektem zabytkowym jest secesyjna willa z 1910 r. wstępująca pod numerem 51. Jest to bardzo rozczłonkowana budowla z licznymi szczytami, wieżyczkami dekorowanych sterczynami, zdobiona bogatym secesyjnym detałem architektonicznym. Z innych budowli na wyróżnienie zasługują: domy nr 10, 47 i 53. We wiosce znajdują się również nieczynne i zdewastowane cmentarze ewangelicki i katolicki.

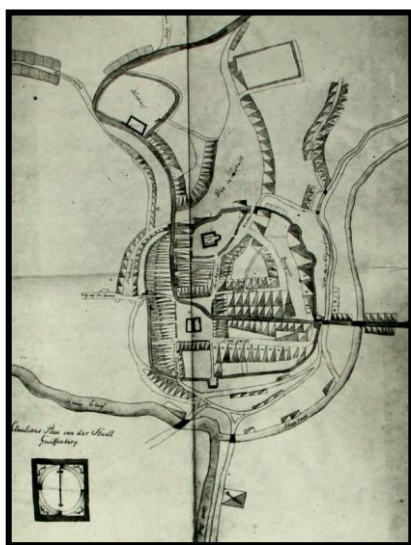
Wolbromów

Nieduża wieś łańcuchowa na północnym skraju gminy. przed rokiem 1600 wymieniona jako część miejscowości nazwie Borów (Borau). We wiosce znajduje się kilka cennych obiektów zabytkowych. Najstarszą budowlą zachowaną na terenie miejscowości jest renesansowy kościółek wzniesiony w XVI w., przebudowany w XIX w. i odbudowany w 1972 r. Jest to budowla jednonawowa z niewyodrębnionym prezbiterium, nakryta stropem drewnianym. Wewnątrz zachowała się renesansowa

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

chrzcielnica oraz barokowy ołtarz. Przy kościele znajduje się cmentarz otoczony kamiennym murem, na którym umieszczono renesansowe nagrobki rycerskie lokalnym właścicieli, pochodzące z XVI i XVII w. oraz barokowe XVIII wieczne. W bezpośrednim pobliżu kościoła, na wyniesieniu znajduje się zabytkowe założenie pałacowo-parkowe. Niewielki pałac powstał ok. 1860 r. w stylu neorenesansu francuskiego, zbudowany z wielobarwnej cegły klinkierowej na rucie prostokąta, z ryzalitami po wschodniej i zachodniej stronie oraz okrągłą wieżą w południowo-zachodnim narożniku i drewnianą werandą po przeciwległej stronie. Wejście główne podkreślono portykiem kolumnowym z głowicami tokańskimi. Przylegający do niego folwark oraz nieduży park krajobrazowy pochodzą z tego samego okresu. Dobra ziemskie w Wolbromowie w 1770 r. były własnością wdowy von Busch z domu Prössel a po jej śmierci drugiego małżonka majora von Mandelslow. Następnie w 1786 r. dobra należą do rodziny von Fink, a w 1876 r. do Bruna von Polenza. Od 1905 r. właścicielem jest Georg Barth a po jego śmierci w 1922 r. do czasów II wojny światowej majątkiem zarządzała wdowa po nim Doris Barth z domu Günter. Oprócz wymienionych powyżej zabytków, z których kościół wymaga pilnego objęcia ścisłą ochroną konserwatorską poprzez wpis do rejestru zabytków, na terenie miejscowości znajduje się kilka wyróżniających się budynków, takich jak: domy nr31, 35, 42 i 44.

Ryc. nr 7 Kopia niedatowanego, prawdopodobnie XVIII wiecznego planu miasta wykonana
Ze zbiorów kartograficznych Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków we Wrocławiu oddział Jelenia Góra

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

**11. Ocena szans i zagrożeń dla środowiska kulturowego miasta i gminy Gryfów
Śląski**

Mając na uwadze specyfikę miasta i gminy oraz szanse ich rozwoju można wskazać następujące czynniki zewnętrzne, mające wpływ na dziedzictwo kulturowe:

ZAGROŻENIA

- Niekontrolowana akcja inwestycyjna (w tym budownictwo mieszkalne na obszarach nie związanych z historycznie ukształtowaną siecią osadniczą), w której interes indywidualny przedkładany jest ponad dobro i wartości ogólne;
- Niedostatek mechanizmów promujących działania na rzecz ochrony i rewitalizacji zabytków;
- Niedostatek środków publicznych na rewitalizację i zagospodarowanie terenów zdegradowanych
- Niepełna dokumentacja zabytków miasta.
- Zbyt wolne tempo rewitalizacji przestrzeni miejskiej i niski poziom estetyki.
- Zdekapitalizowane zasoby mieszkaniowe o niskim standardzie.

SZANSE

- Finansowanie ze środków gminnych prac konserwatorskich przy obiektach sakralnych;
- Udział funduszy prywatnych w pracach związanych z ochroną zabytków;
- Możliwości pozyskiwania środków na ochronę zabytków z funduszy strukturalnych UE;
- Uwzględnianie zagadnień z zakresu ochrony zabytków w planowaniu przestrzennym;
- Uwzględnianie zagadnień z zakresu ochrony zabytków w programach prorozwojowych gminy (programy rewitalizacji).

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI NA LATA 2009-2013

12. Założenie programowe

Główne cele polityki gminy w zakresie ochrony zabytków.

Nadrzędnym celem programu jest zahamowanie degradacji i zachowanie artościowych zasobów dziedzictwa kulturowego oraz wykorzystanie tych zasobów na potrzeby kształtowania atrakcyjnego wizerunku gminy poprzez:

- ❖ planowe i konsekwentne realizowanie zadań samorządowych w zakresie ochrony zabytków
- ❖ powiązanie zadań służących ochronie wartości kulturowych ze strategią rozwoju gospodarczego oraz polityką przestrzenną gminy
- ❖ uznanie znaczenia dziedzictwa kulturowego w rozwoju miasta. budowanie klimatu społecznego zrozumienia i akceptacji dla idei ochrony zabytków odczytywanych jako źródło tożsamości, wiedzy i dumy z przeszłości i tradycji
- ❖ dążenie do pełnej oceny stanu zasobów zabytków nieruchomych, ruchomych i dziedzictwa archeologicznego miasta i gminy Gryfów Śląski
- ❖ podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność przestrzeni miejskiej i zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami
- ❖ prowadzenie działań w zakresie planowania przestrzennego oraz gospodarce nieruchomościami mających na celu przede wszystkim: powstrzymanie degradacji obiektów i obszarów o wartościach zabytkowych i kulturowych oraz podjęcie działań w celu poprawy stanu ich zachowania; rewitalizację zdegradowanej zabudowy;
- ❖ aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe: dążenie do materialnej poprawy stanu zabytków, ich adaptacji i rewitalizacji w celu wykorzystania potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym
- ❖ racjonalne wykorzystanie gminnych funduszy na prace ratownicze, konserwatorskie i dokumentacyjne
- ❖ wspieranie projektów związanych z opieką nad zabytkami i zagospodarowaniem obiektów zabytkowych

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI NA LATA 2009-2013

- ❖ upowszechnianie wśród właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych znajomości zasad konserwatorskich, zasad etyki i profilaktyki konserwatorskiej; wspieranie odpowiedzialności właścicieli obiektów zabytkowych za posiadane mienie

13. Działania związane z opieką nad zabytkami oraz ochroną krajobrazu kulturowego miasta

- ❖ Stworzenie możliwości dofinansowania z budżetu gminy (poprzez podjęcie stosownych uchwał) prac konserwatorskich przy najcenniejszych zabytkach miasta.
- ❖ Realizacja kierunków polityki przestrzennej wskazanych w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego* oraz zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.
- ❖ Sporządzenie gminnej ewidencji zabytków w oparciu o zaktualizowany wykaz obiektów zabytkowych oraz następnie prowadzenie jej aktualizacji.
- ❖ W oparciu o gminną ewidencję zabytków przystąpienie do sukcesywnego (na potrzeby miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, programów rewitalizacji oraz innych programów inwestycyjnych) sporządzania studiów historyczno-urbanistycznych dla zabytkowych obszarów miasta:
- ❖ Okresowe przeglądy zabezpieczeń obiektów zabytkowych zgodnie z *Gminnym programem ochrony zabytków Miasta i Gminy Gryfów Śląski na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych*.
- ❖ Podjęcie działań promocyjnych w celu znalezienia użytkowników dla zdegradowanych obiektów zabytkowych na terenie miasta: prowadzenie na oficjalnej stronie internetowej oferty inwestycyjnej, uwzględniającej kompleksowe i wariantowe określenia proponowanych funkcji użytkowych dla obiektów zabytkowych (zwłaszcza będących w gestii samorządu).
- ❖ Przygotowanie właścicieli i dysponentów obiektów zabytkowych do absorpcji programowych funduszy Wspólnoty Europejskiej. Dysponowanie aktualnymi

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

informacjami o możliwościach starania się o środki pozabudżetowe na dofinansowanie prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych.

- ❖ Interwencja władz miasta przy rażących naruszeniach prawa budowlanego (zwłaszcza w zakresie samowoli budowlanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską oraz przy obiektach zabytkowych oraz ujętych w ewidencji gminnej (zwłaszcza jeśli chodzi o rozbudowy i przebudowy zmieniające bryłę budynków).
- ❖ Zwrócenie się do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z propozycją dokonania korekty wpisu do rejestru zabytków

14. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

Główny obowiązek dbania o stan zabytków, a tym samym ponoszenia nakładów na prace konserwatorskie, spoczywa na właścicielach i użytkownikach obiektów zabytkowych.

- ❖ Kwestie dofinansowania prac przy obiektach zabytkowych reguluje *Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. (Dz. U. z 2005 r. Nr 112, poz. 940).*
- ❖ Istnieje możliwość dofinansowania zadań z zakresu ochrony zabytków m.in. z budżetu państwa. Wsparcie finansowe pochodzi ze środków:
 - ❖ Ministerstwa Kultury;
 - ❖ Wojewody Dolnośląskiego, będących w dyspozycji Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
 - ❖ Budżetu województwa dolnośląskiego i jednostek samorządu terytorialnego;
 - ❖ Funduszu Kościelnego (dla prac przy obiektach sakralnych, nie obejmujących konserwacji ruchomego wyposażenia kościołów);
 - ❖ Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (dla zabytkowych założeń zielonych).
- ❖ Istnieje ponadto możliwość, na drodze podjęcia stosownej uchwały przez Radę Miejską Gminy, udzielenia dotacji na prace restauratorskie, konserwatorskie i roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków (zarówno nieruchomych jak i ruchomych). Dotacje mogą być udzielane osobom posiadającym tytuł prawny do

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY I MIASTA GRYFÓW ŚLĄSKI
NA LATA 2009-2013**

zabytku znajdującego się na terenie gminy i wykażą się poniesieniem wkładu własnego na wykonanie prac. Pierwszeństwo w ubieganiu się o dotacje powinni mieć właściciele obiektów zabytkowych pozostających w złym stanie technicznym o największych wartościach historycznych i artystycznych oraz o szczególnym znaczeniu dla miasta.

- ❖ Przy sprzedaży obiektów zabytkowych należących do miasta stosuje się dozwolone prawem zniżki.
- ❖ Pozyskiwanie środków finansowych na zadania inwestycyjne jest również możliwe ze źródeł zewnętrznych. Możliwość współfinansowania działań obejmujących zarówno podnoszenie poziomu wiedzy w zakresie kultury i historii, jak również zachowanie oraz ochronę dziedzictwa kulturowego o znaczeniu europejskim, istnieje ze środków finansowych Unii Europejskiej:
 - ❖ poprzez fundusze strukturalne utworzone dla wyrównywania poziomu rozwoju regionów w zjednoczonej Europie, z uwagi na uznanie kultury za jeden z czynników rozwojowych regionów.
 - ❖ w ramach programów wspólnotowych adresowanych bezpośrednio do sektora kultury (*Kultura 2000*).
 - ❖ Dla inicjatyw pozarządowych istnieje możliwość wsparcia ze strony fundacji europejskich i zagranicznych.